

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 314.113 (477)

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ
СТАНОВИЩЕ КИЇВЩИНИ ЗА ДАНИМИ
ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ****SOCIO-ECONOMIC SITUATION OF
KYIV REGION ACCORDING TO MAIN
DEPARTMENT OF STATISTICS IN KYIV
REGION****Атаманська (Деркач) С. С.,**

кандидат історичних наук, доцент, заступник
директора з навчально-виховної роботи
«Приватного навчально-виховного
комплексу «Загальноосвітня школа 1-3
ступеня – дитячий садок «Міцва-613»,
вчитель географії СЗШ І–ІІІ ступенів № 201
(Україна, Київ)

e-mail: S.Atamanska@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-0569-989

Atamanska (Derkach) S. S.,

candidate of historical sciences associate
professor, Deputy Director of Education «Private
educational complex «Secondary school
of 1-3 degrees - kindergarten «Mitsvah-613»
Geography Teacher of Kyiv I–III Degree Secondary
School № 201 (Ukraine, Kyiv)
e-mail: S.Atamanska@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-0569-9896

У статті здійснено комплексний аналіз стану та визначальних тенденцій соціально-економічного становища Київщини за даними Головного управління статистики Київської області. Висвітлено соціально-демографічні особливості зайнятості населення. Проаналізовано роль соціально-економічних, екологічних чинників у демографічних змінах Київщини за останні роки та запропоновано шляхи по подоланню негативних наслідків цих змін.

Дослідження базується на аналізі соціально-економічної ситуації, що склалася за останні роки за статистичними даними Головного управління статистики Київської області, які враховують стан розвитку провідних галузей господарства, і містять перспективи підвищення фінансово-економічного рівня підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі спільної власності територіальних громад, сіл, селищ, міст Київської області.

Ключові слова: Київщина, добробут, народжуваність, смертність, захворюваність.

The article provides a comprehensive analysis of the state and determining trends in the socio-economic situation of Kyiv region according to the Main Department of Statistics in Kyiv region. Socio-demographic features of employment are highlighted. The role of socio-economic, environmental factors in the demographic changes of Kyiv region in recent years is analyzed and ways to overcome the negative consequences of these changes are proposed.

The research is based on an analysis of the socio-economic situation in recent years according to statistics of Main Department of Statistics in Kyiv region, which take into account the state of development of leading sectors of the economy and contain prospects for improving the financial and economic level of enterprises, institutions and organizations, number of joint property of territorial communities, villages, settlements, towns of Kyiv region.

Keywords: Kyiv region, welfare, birth rate, mortality, morbidity.

Київщина посідає особливе місце серед інших областей України з точки зору демографічного розвитку населення. Розташування регіону вздовж однієї з найбільших водних артерій Європи на пограниччі лісової та лісостепової зони визначила етнографічне різноманіття краю, одна частина якого органічно належить до Полісся, тоді як інша – до Наддніпрянщини. Цей регіон історично сформувався як аграрний, пережив докорінні трансформаційні зміни, пов'язані з руйнацією традиційного укладу життя сільського населення під впливом урбанізаційних та глобалізаційних процесів. У цьому контексті, особливе соціально-економічне становище Київщини визначається близькістю найбільшого в державі мегаполіса – столиці України міста Києва.

Упродовж ХХ ст. населення Київщини зазнало величезних втрат, зумовлених діями більшовицького тоталітарно-репресивного режиму, форсованою колективізацією та індустріалізацією, трьома голодоморами та військовими злочинами нацистів. Зазначені події зумовили глибокі структурні зміни в етновому складі населення Київщини, його статеві-віковий та освітньо-професійній структурі. Суттєвий вплив на демографічний розвиток населення Київщини здійснили наслідки Чорнобильської катастрофи та глибокої соціаль-

но-економічної кризи, яка вразила Україну наприкінці 80-х років ХХ ст.

Водночас, перед українською державністю впродовж останніх десятиліть постала ціла низка вагомих проблем соціально-економічного та політичного характеру й однією з найгостріших із них є демографічна криза, яка супроводжується зниженням показників народжуваності та тривалості життя населення, підвищенням рівня смертності, передусім серед чоловіків працездатного віку, міграційним відтоком висококваліфікованих працівників переважно молодого віку, погіршенням стану здоров'я громадян тощо.

Дослідження стану та розвитку Київської області є дуже важливим, оскільки ця область має великі перспективи і займає в економіці України одне із провідних місць серед усіх інших областей. Актуальність дослідження теми полягає в необхідності вивчення особливостей економічних, соціальних та екологічних проблем розвитку з метою їх вирішення.

Вивченню загальних питань соціально-економічного розвитку нашої держави присвячені роботи багатьох науковців. Значний внесок у вивчення і розв'язання цих проблем зробили такі українські вчені, як Ф. Д. Заставний [1], Е. М. Лібанова [2], О. Г. Рогожин [3], В. М. Гейця [4], І. В. Калачов [5], В. О. Хвіст [6]. Значна увага спрямовувалась на вивчення галузевої структури господарства та промисловості цієї області. Проте сучасний стан соціально-економічного розвитку Київщини залишається мало вивченим, тому потребує ґрунтовного дослідження.

Метою статті є дослідження рівня соціально-економічного розвитку Київської області.

Соціально-економічний розвиток займає ключове місце в розвитку економіки, оскільки її існування пов'язане зі станом продуктивних сил і територіальним поділом праці, а також ефективністю функціонування сфери виробництва. Соціально-економічний розвиток країни з одного боку залежить від темпів модернізації та розвитку областей країни, а з іншого – сам виступає постачальником економічного зростання і процвітання областей і країни загалом.

Київська область, як адміністративно-територіальна одиниця в складі України, утворилась 27 лютого 1932 року і є однією з найбільших регіонів України, займає площу 28,1 тис. кв. км (без Києва), що становить 4,7% площі країни. За розмірами території Київська область займає 8 місце серед інших регіонів України [7].

Київщина має свої особливі соціально-економічні чинники розвитку та можливості для ефективного використання ресурсів у рамках сформованого комплексу економічної діяльності. Вони забезпечують загальні умови виробництва матеріальних благ на території регіону і організацію процесу життєдіяльності

населення. Взаємопов'язана сукупність досліджених чинників таких як, соціально-демографічних, трудо-ресурсних, науково-технічних, інноваційних, виробничих, інвестиційних, ринкових, забезпечує розвиток господарства всієї області.

Протягом останніх років у промисловому виробництві області спостерігається тенденція щодо зростання його обсягів. Провідними галузями промисловості є машинобудування, металообробка, електроенергетична, харчова, легка, хімічна, нафтохімічна, деревообробна, целюлозно-паперова, а також виробництво будівельних матеріалів. Промисловий комплекс базується на потужній електроенергетиці (Київські ГЕС і ГАЕС, Трипільська ТЕС), а також газу (газопроводи з Харківщини і частково з Росії).

За даними Головного управління статистики Київської області середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій з січня по листопад 2020 р. збільшилась порівняно з відповідним періодом 2019 р. на 8,0% і становила 11669 грн. Розмір нарахувань у 2,3 раза перевищив рівень мінімальної заробітної плати, яка становить 5000 грн.

Тоді як середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у січні-червні 2021 р. збільшилась порівняно з відповідним періодом 2020 р. на 20,6% і становила 13550 грн. Розмір нарахувань у 2,3 раза перевищив рівень мінімальної заробітної плати, яка становить 6000 грн. [8].

Продовжує зберігатися значна диференціація розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності. Найбільш оплачуваними в економіці області є працівники складського господарства та допоміжної діяльності у сфері транспорту, фінансової та страхової діяльності, в промисловості – виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, заробітна плата яких перевищила середній показник по області в 1,3–2,8 раза.

Значно нижчою залишалась заробітна плата працівників текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення, де співвідношення рівня оплати праці з середнім по економіці області не перевищувало 60,7%.

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати по Київській області на 1 грудня 2020 р. становила 166,2 млн. грн., що дорівнювало 3,9% фонду оплати праці, нарахованого за листопад 2020 р. Протягом листопада заборгованість збільшилась на 0,3% або на 484,5 тис. грн. [9].

Підприємства машинобудівного комплексу спеціалізуються на виробництві і ремонті

машин для сільського господарства, зокрема, тваринництва і кормовиробництва, хімічного устаткування, екскаваторів, меліоративної техніки, устаткування для харчової промисловості, побутової та іншої техніки.

Найважливішими серед них є ВАТ «Борекс» (Бородянський район), що виробляє екскаватори. Цей екскаваторний завод побудували ще у 1974 р. у смт. Бородянка, який і досі продовжує свою роботу, а також слід згадати АТ «Кранобудівна фірма «Стріла»», яка знаходиться м. Бровари і випускає крани на автомобільному ході. Крім цього, ВАТ «Ірпінмаш» виробляє сільськогосподарську техніку та запасні частини до неї, а ВАТ «Електронагрівач», який знаходиться у м. Фастів випускає різні трубчаті електронагрівачі.

Підприємства хімічного та нафтохімічного комплексу, які знаходяться у м. Біла Церква, а саме ЗАТ «СП«Росава» випускає автомобільні шини, а ВАТ завод «Гумовотехнічних виробів», який розташований у м. Бровари та ЗАТ «Завод «Пластмас». Крім цього, у Київській області діє потужний лісопромисловий комплекс, який представлений виробництвом картону (одне з найбільших у Європі підприємств, що працює на вторинній сировині, – ВАТ «Київський картонно-паперовий комбінат» у м. Обухів), меблів (м. Бровари, м. Біла Церква, м. Ірпін, смт. Клавдієво-Тарасове Бородянського району, с. Комарівка Макарієвського району, смт. Коцюбинське, м. Фастів) [10].

Зростання кількості робітників відбулося, серед іншого, за рахунок побудови нових підприємств, але через складну економічну ситуацію в Україні збільшилась частка боргу, яка припадала на підприємства транспорту (70,6%) та переробну промисловість (18,8%), а в розрізі районів та міст області – на підприємства Бориспільського (69,7%), Іванківського (7,2%) районів, міст Бровари (14,4%), Біла Церква (2,8%) та Васильків (2,3%).

У структурі загальної суми заборгованості 70,2% складали борги підприємств–банкрутів, 25,3% – економічно активних, 4,5% – економічно неактивних підприємств. Упродовж листопада 2020 р. заборгованість працівникам економічно активних підприємств збільшилась на 2,7% і на 1 грудня 2020 року становила 42,0 млн. грн., а на промислові підприємства припадало 72,0% боргу.

Кількість працівників, яким своєчасно не виплачена заробітна плата, на початок грудня 2020 р. становила 3205 осіб, або 0,9% від загальної кількості штатних працівників, зайнятих в економіці Київської області. Кожному з них не виплачено в середньому 13111 грн., що на 939 грн. більше середньої заробітної плати за листопад 2020 р.

Сума заборгованості з виплати заробітної плати по області в порівнянні з 1 січня 2021 року збільшилась на 22,5 млн.грн., або на 65,6%. На 1 липня 2021 р. сума боргу становила

56,7 млн.грн, що дорівнювало 1,1% фонду оплати праці, нарахованого за червень 2021 р. Основна частка боргу припадала на промисловість (57,5%), сільське, лісове та рибне господарства (25,9%) [11].

Упродовж червня 2021 р. заборгованість із виплати заробітної плати збільшилась на 7,8%, або на 4,1 млн.грн., найбільше – у сільському, лісовому та рибному господарствах (на 1,7 млн.грн.), промисловості (на 847,6 тис. грн.), професійній, науковій та технічній діяльності (на 708,4 тис. грн.), охороні здоров'я (на 416,6 тис. грн.), оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів (на 242,7 тис. грн.).

Зменшення боргів відбулося в транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності (на 165,0 тис.грн.), діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (на 80,2 тис. грн). Кількість працівників, яким своєчасно не виплачена заробітна плата, на початок липня 2021 р. становила 1774 осіб, кожному з них не виплачено в середньому 31976 грн., що в 2,2 раза більше середньої заробітної плати за червень 2021 р. Сума боргу на підприємствах, які припинили подавати звіти у 2019-2020 роках, на 1 липня 2021 р. становила 3,3 млн. грн. [12].

Система соціально-економічних чинників утворює особливий потенціал господарства території, який у рамках галузевої спеціалізації трансформується у стратегічний потенціал господарського комплексу регіону. Аналогічні процеси, але повільнішими темпами, відбуваються в харчовій промисловості. За даний період чисельність промислово-виробничого персоналу галузі скоротилася значно нижчими темпами, ніж у цілому по промисловості, а падіння обсягів виробництва істотно перевищив середньопромислові показники. Така ситуація характеризує непродуктивне резервування робочої сили, яке в умовах згорання виробництва лише погіршує економічне становище галузі.

Харчова промисловість представлена 16 цукровими заводами, з них найбільші – Яготинський, Миронівський, Рокитнянський, Саливонківський; 24 молокопереробними і маслоробними заводами; м'ясопереробними підприємствами у м. Біла Церква, Києво-Святошинському, Вишгородському та Броварському районах.

Легка промисловість Київської області представлена текстильно-суконними підприємствами (м. Богуслав, м. Березань), швейними (м. Переяслав-Хмельницький, м. Боярка, м. Фастів, м. Сквир), трикотажними (м. Біла Церква, м. Бровари, м. Сквир), шкіряно-взуттєвими (м. Біла Церква, м. Васильків, смт. Баршівка).

У січні–листопаді 2020 р. населенням Київської області сплачено за житлово-комунальні послуги, включаючи погашення боргів

попередніх періодів, 9385,9 млн. грн. Рівень сплати населенням житлово-комунальних послуг склав 98,6% від нарахованих суми у січні–листопаді 2020 р., або 70,9% включаючи заборгованість минулих років станом на початок поточного року.

Заборгованість населення з оплати житлово-комунальних послуг на кінець листопада 2020 р. становила: за постачання та розподіл природного газу – 1102,0 млн. грн., за постачання та розподіл електричної енергії – 514,0 млн. грн., за постачання теплової енергії та гарячої води – 597,9 млн. грн., за управління багатоквартирним будинком – 213,3 млн. грн., за централізоване водопостачання та водовідведення – 165,7 млн. грн., за поводження з побутовими відходами – 23,7 млн. грн. [13].

На розгляді у судах, станом на кінець листопада 2020 р., знаходилися позови постачальників житлово-комунальних послуг до населення на суму 114,9 млн. грн. (найбільше за постачання теплової енергії та гарячої води – 51,3 млн. грн.). За наданими даними Головного управління статистики Київської області у січні–листопаді 2020 р. з населенням було укладено 1529 договорів щодо погашення заборгованості на загальну суму 22,9 млн. грн. Сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становила майже 9,6 млн. грн.

У січні–червні 2021 р. населенням Київщини було сплачено за житлово-комунальні послуги, включаючи погашення боргів попередніх періодів, 9400,9 млн. грн. Рівень сплати населенням житлово-комунальних послуг склав 108,6% від нарахованих суми у січні–червні 2021 р., або 79,4% включаючи заборгованість минулих років станом на початок поточного року.

Заборгованість населення з оплати житлово-комунальних послуг на кінець червня 2021 р. становила: за постачання та розподіл природного газу – 747,2 млн. грн., за постачання та розподіл електричної енергії – 660,6 млн. грн., за постачання теплової енергії та гарячої води – 552,5 млн. грн., за управління багатоквартирним будинком – 243,4 млн. грн., за централізоване водопостачання та водовідведення – 195,9 млн. грн., за поводження з побутовими відходами – 28,3 млн. грн. [14].

На розгляді у судах, станом на кінець червня 2021 р., знаходилися позови постачальників житлово-комунальних послуг до населення на суму 141,1 млн. грн. (найбільше за постачання теплової енергії та гарячої води – 55,9 млн. грн.), тоді як з населенням у січні–червні 2021 р. було укладено 639 договорів щодо погашення заборгованості на загальну суму 8575,6 тис. грн. Сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становила 3936,0 тис. грн.).

Споживчі ціни в грудні 2020 р. по Київській області (без м. Києва) та по Україні порівня-

но з попереднім місяцем зросли на 0,9%. На споживчому ринку в грудні ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 1,6%. Найбільше подорожчали яйця, що склало – 14,1%, а також на 8,7–1,0% зросли ціни на овочі, сир, соняшникову олію, молоко, продукти переробки зернових, сало, масло, хліб, м'ясо та м'ясопродукти, цукор. Водночас на 1,1–0,4% подешевшали безалкогольні напої, макаронні вироби, рис. Далі зросли ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби і підвищилися на 0,9%, що пов'язано подорожчанням тютюнових виробів на 1,9%.

Зростання цін (тарифів) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива на 1,5% відбулося за рахунок підвищення тарифів на опалення на 14,4%. Ціни на транспорт зросли на 1,5% в першу чергу за рахунок подорожчання палива та мастил на 4,0% по Київській області [15].

За даними Головного управління Київської області споживчі ціни в липні 2021 р. по Київщині (без м. Києва) порівняно з попереднім місяцем зросли на 0,3%, а по Україні – на 0,1%. На споживчому ринку в липні ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 0,2%. Найбільше (на 3,2%) подорожчав цукор. На 1,8–1,0% зросли ціни на соняшкову олію, масло, сало, сири, рибу та продукти з риби, м'ясо та м'ясопродукти, безалкогольні напої. Водночас на 6,8–3,7% подешевшали овочі, яйця та фрукти.

Ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби підвищилися на 0,4%, що пов'язано з подорожчанням тютюнових виробів на 0,5% та алкогольних напоїв – на 0,3%. Одяг і взуття подешевшали на 0,5%, зокрема, одяг – на 0,8%, взуття – на 0,3%. Зміни цін (тарифів) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива не відбулося. Лише ціни на транспорт зросли на 0,6% в першу чергу за рахунок подорожчання палива та мастил на 3,2%) [16].

Внаслідок цінової лібералізації та надання товаровиробникам права самостійно формувати ціни на продукцію власного виробництва значно зросла прибутковість галузей промисловості, в тому числі тих, які тривалий час були збитковими.

Серйозна проблема виникла у зв'язку з незадовільним станом знешкодження та переробки промислових і побутових відходів, які становлять реальну загрозу для навколишнього середовища і здоров'я людей Київщини. Саме тому ця проблема набуває більшої актуальності і її неможливо розв'язати без запровадження сучасних безвідходних та маловідходних ресурсозберігаючих технологій. Насамперед необхідна реконструкція і модернізація комунальних та промислових підприємств, обладнання їх сучасними природоохоронними установками.

За рівнем продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах Київська об-

ласть входить в десятку найкращих, зокрема у тваринництві займає 4 місце, а у рослинництві – 11 місце. Середні ціни продажу власно виробленої аграрної продукції підприємствами за всіма напрямками реалізації за січень–липень 2021 р. порівняно з січнем–липнем 2020 р. найбільше зросли на культури плодів та ягідні (у 7,3 р.б.), боби сої (на 88,2%), кукурудзу на зерно (на 55,2%), але знизились – на жито (на 8,0%), картоплю (на 5,5%), свині (на 4,1%).

Рослинництво у валовому виробництві займає частку 62,4%. Основними культурами, що вирощуються на Київщині, є зернові культури, картопля та овочі. На 1 серпня 2021 р. в підприємствах, які безпосередньо вирощують, та підприємствах, які зберігають та перероблюють культури зернові і зернобобові, було в наявності 755,5 тис. тон зерна (на 5,5% більше, ніж на 1 серпня 2020 р.), у т.ч. 441,0 тис. тон пшениці, 195,6 тис. тон кукурудзи, 83,1 тис. тон ячменю, 14,6 тис. тон жита; запаси насіння соняшнику становили 28,0 тис. тон (на 32,6% більше, ніж на 1 серпня 2020 р.) [17].

Область є одним із лідерів у виробництві продукції тваринництва в Україні, займаючи друге місце з виробництва свинини та м'яса птиці, 9 місце з виробництва молока, перше місце з середньорічного удою молока та з виробництва яєць. Структура сільськогосподарського виробництва області значною мірою є орієнтованою на зернове виробництво та птахівництво, як найбільш рентабельні галузі. Проте, така структура виробництва не є оптимальною для збереження земель та створення нових робочих місць у сільських територіях.

Середньооблікова кількість штатних працівників Київщини у липні 2021 р. склала 340,8 тис. осіб. На оплату праці їм було спрямовано 5,1 млрд. грн. Середній розмір номінальної заробітної плати штатних працівників у 2,4 раза перевищив рівень мінімальної заробітної плати (6000 грн.) і становив 14543 грн., що на 0,9% менше, ніж у червні 2021 р. та на 21,5% більше ніж у липні 2020 року. За одну оплачену годину нараховано 105,82 грн.

Протягом липня 2021 року зменшення рівня заробітної плати спостерігалось в сільському, лісовому, рибному господарствах (на 0,1%), сферах тимчасового розміщення та організації харчування (на 3,6%), охорони здоров'я та наданні соціальної допомоги (на 13,9%), мистецтва, спорту, розваг і відпочинку (на 17,9%), освіти (на 25,4%). Збільшення заробітної плати коливалося в межах від 2,6% у сферах фінансової та страхової діяльності, професійної, наукової та технічної діяльності до 8,6% у державному управлінні й обороні, обов'язковому соціальному страхуванні [18].

Найбільш оплачуваними в економіці області були працівники виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, фінансової та

страхової діяльності, заробітна плата яких перевищила середній показник по області в 1,5–1,9 раза.

Значно нижчою залишалася заробітна плата працівників, текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення де співвідношення рівня оплати праці з середнім показником по економіці області не перевищувало 61,2% за даними Головного управління статистики Київської області.

Чисельність населення області, за оцінкою, на 1 серпня 2021 року становила 1 мільйон 792 тисячі жителів, 62% яких мешкало у містах та селищах міського типу, а 38% – у сільській місцевості. За січень–липень 2021 року населення Київщини збільшилося на 3074 особи. Збільшення чисельності населення області відбулося виключно за рахунок міграційного приросту населення – 16344 особи. Водночас зафіксовано природне скорочення – 13270 осіб. Залишається суттєвим перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 36 живонароджених [19].

Середньооблікова кількість штатних працівників Київщини у серпні 2021 р. склала 340,3 тис. осіб. На оплату праці їм було спрямовано 4,8 млрд. грн. Середній розмір номінальної заробітної плати штатних працівників у 2,4 раза перевищив рівень мінімальної заробітної плати (6000 грн.) і становив 14228 грн., що на 2,2% менше, ніж у липні 2021 р. та на 20,5% більше, ніж у серпні 2020 року. За одну оплачену годину нараховано 105,85 грн.

Протягом серпня 2021 р. зменшення рівня заробітної плати спостерігалось в сільському, лісовому, рибному господарствах (на 1,0%), промисловості (на 1,8%), сферах надання інших видів послуг (на 2,0%), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (на 3,3%), фінансової та страхової діяльності (на 4,0%), мистецтва, спорту, розваг та відпочинку (на 7,5%), освіти (на 16,5%). Збільшення заробітної плати коливалося в межах від 1,0% у будівництві до 3,8% у професійній, науковій та технічній діяльності. %).

Найбільш оплачуваними в економіці області були працівники виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, фінансової та страхової діяльності, заробітна плата яких перевищила середній показник по області в 1,6–1,8 раза.

Значно нижчою залишалася заробітна плата працівників, текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення де співвідношення рівня оплати праці з середнім показником по економіці області не перевищувало 60,0%.

За результатами Головного управління статистики Київської області сума заборгованості із виплати заробітної плати по області на 1 вересня 2021 р. становила 51,3 млн. грн., що дорівнювало 1,0% фонду оплати праці, нарахованого за серпень 2021 р. Основна частка боргу припадала на промисловість (64,1%), сільське, лісове та рибне господарства (20,1%).

Кількість працівників, яким своєчасно не виплачена заробітна плата, на початок вересня 2021 р. становила 1404 особи, кожному з них не виплачено в середньому 36502 грн., що в 2,6 раза більше середньої заробітної плати за серпень 2021 рік. Сума боргу на підприємствах, які припинили подавати звіти у 2019-2020 роках, на 1 вересня 2021 р. становила 3,3 млн. грн.) [20].

В результаті сукупної дії розглянутих чинників у складі господарського потенціалу Київщини формується соціально-демографічний, трудо-ресурсний, еколого-економічний, науково-технічний, інформаційний, виробничо-технологічний та інші потенціали господарської системи регіону.

Отже, Київська область має вигідне географічне положення. Перевагою є наявність в межах області Києва, столиці України, найбільшого ділового, наукового, культурного центру України, найбільшого регіонального ринку. Через область проходять усі головні транспортні шляхи України – автомобільні, залізничні, повітряні. Тут присутня висококваліфікована робоча сила, кількість якої зростає через міграцію в область з інших регіонів країни.

Київщина характеризується значним техногенним та демографічним навантаженням на територію, значною розореністю земельного фонду, наявністю великої кількості радіоактивно забруднених земель, віднесених внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС до зони відчуження. За останні роки у зв'язку із значним зменшенням обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва відбулося певне зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище.

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря як стаціонарними джерелами, так і пересувними засобами у області з кожним роком зростають. Значне забруднення атмосфери здійснюється також автотранспортом. До екологічно небезпечних підприємств Київської області відносяться підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, електроенергетики, значний екологічний тиск справляють підприємства харчової промисловості.

Сьогодні важливим є розвиток економіки, раціональне розміщення та ефективне використання науково-технічного потенціалу області, збільшення вкладу науки і техніки в її розвиток, реалізація найважливіших соціальних завдань, у тому числі збільшення робочих місць та підвищення зайнятості населення.

Забезпечення прогресивних структурних перетворень в галузі матеріального виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності продукції, покращення екологічної ситуації, зміцнення взаємозв'язку освіти, науки і виробництва.

Практично перестали діяти такі економічні чинники багатодітності, як потреба в робочих руках для селянських господарств та матеріальне забезпечення в старості. Масове залучення жінок у суспільне виробництво, їх освітні, професійні та громадські інтереси стали конкурувати з дітородними орієнтаціями, що зумовило малодітність та бездітність серед населення Київщини.

Київська область зайняла провідну позицію у виробництві валової продукції сільськогосподарства. За останні роки сільськогосподарські підприємства Київської області отримували найбільший прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції. Водний потенціал області дозволяє забезпечувати водними ресурсами всі галузі економіки регіону, які у процесі свого виробництва використовують поверхневі і підземні води, а також стимулює подальший розвиток рибогосподарських підприємств і туристично-рекреаційної сфери.

Вирішення соціально-економічних проблем Київщини органічно пов'язано зі збереженням і зміцненням демографічного потенціалу, пріоритетами людського розвитку. Основними напрямками соціально-економічного розвитку області в контексті загальнодержавного розвитку мають стати наступні: забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення рівня життя населення, поліпшення демографічної ситуації та розвиток соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. Заставний Ф. Д. Україна. Природа, населення, економіка. – Львів: Априорі, 2011. – 504 с., іл.
2. Демографічні чинники бідності / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2009. – 184 с.
3. Рогожин О. Г. Соціально-економічний механізм формування медико-демографічної ситуації в селах України. Відп. ред. В. С. Стещенко; Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України; Інститут проблем національної безпеки РНБО України. – К., 2009. – 200 с., іл.
4. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За ред. В. М. Гейця (та ін.). – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687.
5. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України: Стат. Збірник / Державний комітет статистики України; Відп. за випуск І. В. Калачова. – К., 2006. – 230 с.
6. Хвіст В. О. Демографічні зміни у складі незалежної України. – К-Ніжин: Видавець П. П. Лисенко М.М. – 2011. – 2007 с.
7. Історія міст і сіл Української РСР в 26-ти т. Київська область. – К., Головна редакція Укра-

їнської радянської енциклопедії, Інститут історії України АН УРСР, 1971. – 791 с. з іл. і карт.

8. За даними Головного управління статистики Київської області.

9. Так само.

10. Київщина. Із минулого в майбутнє / упор. Г. А. Теремко. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – С.71.

11. За даними Головного управління статистики Київської області.

12. Так само.

13. Так само.

14. Так само.

15. Так само.

16. Так само.

17. Так само.

18. Так само.

19. Так само.

20. Так само.

References

1. Zastavnyi F. D. Ukraina. Pryroda, naselennia, ekonomika. – Lviv: Apriori, 2011. – 504 s., il.

2. Demografichni chynnyky bidnosti / Za red. E. M. Libanovoi. – K.: Instytut demografii ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2009. – 184 s.

3. Rohozhyn O. H. Sotsialno-ekonomichni mekhanizmy formuvannia medyko-demografichnoi sytuatsii v selakh Ukrainy. Vidp. red. V. S. Steshenko; Instytut demografii ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrainy; Instytut problem natsionalnoi bezpeky RNBO Ukrainy. – K., 2009. – 200 s., il.

4. Sotsialno-ekonomichni stan Ukrainy: naslidky dlia narodu ta derzhavy: natsionalna dopovid / Za red. V. M. Heitsia (ta in.). – K.: NVTs NBUV, 2009. – 687.

5. Sotsialno-ekonomichne stanovyshche silskykh naselennykh punktiv Ukrainy: Stat. Zbirnyk / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy; Vidp. za vypusk I. V. Kalachova. – K., 2006. – 230 s.

6. Khvist V. O. Demografichni zminy u skladi nezaleznoi Ukrainy. – K-Nizhyn: Vydavets P. P. Lysenko M.M. – 2011. – 2007 s.

7. Istoriia mist i sil Ukrainiskoi RSR v 26-ty t. Kyivska oblast. – K., Holovna redaktsiia Ukrainiskoi radianskoi entsyklopedii, Instytut istorii Ukrainy AN URSR, 1971. – 791 c. z il. i kart.

8. Za danymy Holovnoho upravlinnia statystyky Kyivskoi oblasti.

9. Tak samo.

10. Kyivshchyna. Iz mynuloho v maibutnie / upor. H. A. Teremko. – K.: Vydavnychiy tsentr «Akademiia», 2002. – S.71.

11. Za danymy Holovnoho upravlinnia statystyky Kyivskoi oblasti.

12. Tak samo.

13. Tak samo.

14. Tak samo.

15. Tak samo.

16. Tak samo.

17. Tak samo.

18. Tak samo.

19. Tak samo.

20. Tak samo.